

p. 327, corresponents al mapa 153. *Ferrado (capacidade)*,⁴ que ocupa pràcticament la pàgina sencera. Però hi trobo a faltar la informació etnogràfica de complement a base d'illustracions, que haurien permès fer-se una idea de la forma dels objectes de referència (d'acord amb la tradició de la coneguda escola *Wörter und Sachen*).⁵

El complement dels índexs constitueix la tercera part del volum, que en aquest cas s'identifica amb numeració aràbiga: 3. *Índices do volume* (p. 613-648). N'hi ha un primer, de més senzill i amb disposició numèrica correlativa, sobre mapes (1. *Índice de mapas*, p. 613-615); i un segon d'alfabètic sobre formes de la llegenda (2. *Índice de formas da lenda*, p. 617-648).⁶ Aquest integra formulacions sintagmàtiques (*moza entrada en tempo*) i fins i tot frases (*non me importa un carallo*), sempre que corresponguin a respostes registrades dins del volum. En canvi, no recull refranys, com ara els que consigno més amunt: *de burro morto, cebada ó rabo; cazador e troiteiro, nin boa meda nin bon palleiro*. Assenyalaré finalment, a tall orientatiu, els registres alfabèticament consecutius del tipus lexical *curmán* (p. 625):⁷ *curmá* (mapa 32), *curmán* (mapes 29, 32, 33), *curmán carnal* (mapa 32), *curmao* (mapa 32) i *curmau do meu pai* (mapa 29). Als mapes corresponents se'ns desplega una àmplia informació al respecte, començant pels títols referits i per les definicions consignades a la primera nota de cada mapa: 32. *Curmán*; «Fillo dun tío o dunha tia dunha persoa», o sia, 'cosí (germà)'; tipus lèxic present al galleg occidental; 33. *Primo segundo*: vegeu la informació addicional de la nota 4 sobre el punt C46 (Vigo, Dodro [Santa Maria], Dodro), on «*segundo primo e curmán* indican a relación entre fillos de curmáns e a relación entre unha persoa e os fillos do seu curmán»; finalment, esmento el mapa 29 (*Tío segundo*), que registra *curmán* al punt C23 (Rodís, Rodís [San Martiño], Cerceda), i *curmau do meu pai* al punt C32 (A Lamea, Ordes [Santa Maria], Toques) com a resposta concurrent amb *primo do meu pai*.

En suma, aquest nou volum de l'*Atlas Lingüístico Galego* contribueix a enriquir i divulgar el coneixement sobre la realitat diatòpica del galleg de fa unes quantes dècades, a la vegada que referma els ponts de connexió científica entre els estudiosos d'aquesta àrea nord-occidental de la península i els d'altres espais iberoromànics, o fins i tot del conjunt de la Romània.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

ARAN, Ramon / FOGUET, Francesc (ed.) (2021): *Jordi Teixidor i el teatre català contemporani*. Barcelona: Institut del Teatre / Institut d'Estudis Catalans, 145 p.

El volum ressenyat s'obre amb la «Presentació» (p. 7-15) dels curadors, Ramon Aran i Francesc Foguet. En ella els dos estudiosos recorden que, en ocasió dels deu anys de la mort de Jordi Teixidor Martínez (1939-2011), el 16 de març de 2021 es va organitzar el Simposi que dona títol al llibre, celebrat en línia des

4. Segons l'explicació de la nota 2: «Medida de capacidade para cereais, legumes, sementes, etc., de equivalencia en gramos moi variable segundo os lugares e segundo o que se mida.»

5. Segons que em comunica Xulio Sousa, un dels coautors d'aquest volum, no se n'ha previst publicar un d'específic amb imatges, però sí crear una galeria de fotos i dibuixos a la pàgina web del projecte, sobre la qual s'està treballant.

6. A més, es poden consultar els índexs de tots els volums publicats en paper fins ara a través de l'enllaç <<https://ilg.usc.es/indices/>>.

7. Segons el *DCECH* (s. v. *hermano*), la forma castellana *cormano*, -a, avui desusada, és homòloga de la gallega *curmán*: «se usa en la actualidad con el sentido de 'primo' [...]; por lo general significa 'primo hermano' y suele emplearse como adjetivo de *primo* [...] o bien sustantivado, pero a veces es 'medio hermano, hermanastro' [...], de CO(N)-GERMANUS». Cal notar, doncs, la flexibilitat semàntica d'aquest tipus lèxic, que també reflecteixen els testimonis de l'*ALGa*.

de l'Institut d'Estudis Catalans i presencialment a l'Ateneu Barcelonès. El mateix any 2021 coincidia amb el cinquantè aniversari d'*El retaule del flautista*, peça de l'homenatjat que va sobrepassar les 1.000 representacions consecutives en la reestrena de 1971, circumstància que permet d'entendre la rellevància de l'autor i de la seva obra i la condició de clàssic d'aquesta. La que els curadors defineixen com l'*opera magna* de la producció de Teixidor es va difondre primer entre els grups de Teatre Independent de l'Estat espanyol, després es va propagar en els circuits de teatre amateur de Catalunya i de les Illes i, finalment, va integrar el repertori dramàtic habitual d'aquest àmbit cultural. Tot i això, la resta de la producció de l'autor va patir una certa desatenció. De fet, *El retaule del flautista* és una de les desena de peces que Teixidor va publicar (a banda de les inèdites); en les altres obres seves, amb la necessitat de no repetir-se, de no replicar la fórmula gràcies a la qual havia obtingut un èxit innegable, Teixidor ofereix un llistó diferent i uns experiments dramàtics innovadors, l'anàlisi dels quals permet reconstruir la coherència global de l'escriptura. Aquesta destaca per la seva poètica moguda pel desig d'incidir en els grans debats sociopolítics del seu temps, circumstància que emergeix clarament en el perfil dels individus que apareixen a les seves peces, units coralment contra les estructures —amb una petja brechtiana força marcada—, en l'anorreament i la desintegració del subjecte i en la visió del món profundament condicionada pel materialisme històric, amb l'intent de crear una tragèdia contemporània.

Tot i la rellevància d'*El retaule del flautista*, concentrar l'atenció en aquesta peça hauria perpetuat l'estigma que persegueix el dramaturg, és a dir, la condició de ser l'autor d'una sola obra. En canvi, el Simposi i el volum que en sintetitza els resultats presenten també referències recurrents i enfocaments sobre altres obres seves, com ara *La jungla sentimental*, *Dispara*, *Flanaghan!*, *Rebombori 2*, *El drama de les camèlies*, *David*, *rei*, *Residuals*, etc.

En concret, doncs, la miscel·lània ressenyada sistematitza la trajectòria de Teixidor, amb una operació tant inèdita com necessària ja. El volum ressegueix les passes de l'autor en els pròlegs que precedeixen les obres —sovint redactats per Jaume Melandres— o bé en els comentaris inserits en panorames o estudis acadèmics sobre el teatre català de l'època del tardofranquisme i la renovació «democràtica». Després d'aquest primer intent de sistematització, segurament queden aspectes per explorar; tot i això, aquesta iniciativa i la miscel·lània que en representa la síntesi tenen el mèrit d'encetar l'estudi profunditzat de la producció dramàtica original de Teixidor, i subratllen la necessitat de seguir endavant enfocant les obres narratives i assagístiques de l'autor, com també la seva incursió en el guionatge televisiu, la composició de cançons per a cantautors i la traducció i adaptació de peces teatrals i narratives. De la mateixa manera, caldrà profunditzar els estudis sobre la militància política de Teixidor dins del PSUC. En definitiva, la miscel·lània es proposa començar a oferir materials crítics per a l'estudi d'un dels autors més rellevants del repertori del Teatre Independent, obrint camí a recerques sectorials sobre els punts de contacte d'una figura i una trajectòria intel·lectual polièdrica.

És per això que aquest volum alimenta el procés de revisió i recuperació de la dramàturgia dels autors que van protagonitzar la renovació del Teatre Independent. De fet, si exclouem figures com ara Ricard Salvat, Maria Aurèlia Capmany, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Benet i Jornet, Rodolf i Josep Lluís Sirera, la resta dels dramaturgs ha quedat submergida dins el moviment independent que caracteritza el nou teatre català a partir dels anys seixanta, amb algunes excepcions, com ara l'estudi de Carles Cabrera sobre el dramaturg Alexandre Ballester (2012), la biografia de Xavier Romeu realitzada per Maria Conca i Josep Guia (2018) o bé l'edició del *Teatre complet* de Manuel Molins (2019), etc., a les quals ara s'afegeix aquest volum sobre Jordi Teixidor.

El llibre recull les ponències i les comunicacions acadèmiques que es van oferir a l'IEC i la taula rodona celebrada a l'Ateneu Barcelonès en el marc del Simposi, i mescla el rigor de l'anàlisi crítica i el testimoniatge personal. La secció acadèmica engloba dues ponències i quatre comunicacions. Les dues ponències inaugurals, la de Gerard Vázquez («Aquella “jungla sentimental”: records al voltant de Jordi Teixidor», p. 17-36) i la de Jordi Coca («Jordi Teixidor, predicar en el desert», p. 37-48) ofereixen un retrat panoràmic de la figura i de l'obra de l'autor, des de perspectives diferents: més personal la primera, més sociològica i estèticològica la segona. Vázquez, que coneixia prou bé l'autor, ens conta el seu record traçant la relació intensa i rica d'experiències que va caracteritzar el seu contacte amb Teixi-

dor a partir de la segona meitat de la dècada de 1990. El resultat és una anàlisi lúcida d'un seguit de peces teixidorianes, com ara *La jungla sentimental*, *El retaule del flautista*, el projecte de la peça tràgica *Führer* i l'escriptura compartida de *Sota la capa del cel* (2002). En canvi, Coca enfoca la trilogia èpica formada per *El retaule del flautista*, *La jungla sentimental* i *Dispara, Flaneghan!*, la posterior *Magnus* i, finalment, *Residuals*, i intenta identificar els mecanismes pels quals l'autor va passar de dramaturg de públic massiu a «minoritari». Segons l'estudiós, això es deu al fet que el públic que havia acompanyat les propostes dramàtiques del teatre èpic va reduint-se fins a desaparèixer cap al final de la «Transició».

La comunicació d'Eva Saumell («Dones que habiten el teatre de Jordi Teixidor: un calidoscopi en femení», p. 49-64) posa el focus en un ampli espectre de peces, utilitzant la metodologia crítica dels estudis de gènere. Saumell ofereix una anàlisi minuciosa de les opressions i de les violències que pateixen els personatges femenins protagonistes de les peces teixidorianes dels anys vuitanta, és a dir, *El drama de les camèlies* (1980), *David, rei* (1985) i *Residuals* (1988), i les relaciona amb *La jungla sentimental* (1973) o *La ceba* (1986).

Les tres contribucions següents ressegueixen la recepció de l'obra teixidoriana. Aïda Ayats («Del text a l'espectacle: Jordi Teixidor sota la mirada de Xavier Fàbregas», p. 65-88) se centra en el crític més influent del Teatre Independent, del qual analitza l'acolliment de les obres teixidorianes al llarg de la seva trajectòria de crític capdavanter del moviment independent, és a dir, durant vint anys, fins a la seva mort (1985). Isabel Marcillas-Piquer («Aproximació a la recepció de l'obra de Jordi Teixidor al País Valencià», p. 89-105) estudia la presència del dramaturg a l'àrea valenciana, aviat escassa i focalitzada en les diverses versions d'*El retaule del flautista* representades entre 1972 i 1982. Finalment, Antoni Nadal («La recepció del teatre de Jordi Teixidor a les Illes», p. 107-116) n'enfoca el paper a l'àmbit balear, també en aquest cas circumscrit essencialment a *El retaule del flautista*, estrenat a Manacor (1973), Mallorca i Eivissa (1976).

Tanquen el volum els textos que procedeixen de la taula rodona celebrada a l'Ateneu Barcelonès («Teixidor de prop», p. 117-145), tot un complement testimonial força suggeridor. Hi van participar l'actriu i militant històrica del PSUC Pepa Arenós, que va il·lustrar les raons que van provocar un cert apartament de Teixidor i altres dramaturgs d'esquerres dels mitjans escènics de la democràcia; el crític i estudiós de la literatura Àlex Broch, que va perfilar la trajectòria del dramaturg des d'*El retaule del flautista* fins a la publicació de peces com *David, rei* (1986) o bé la segona edició de *La ceba* (1997) o encara *Führer* (2001), que ell mateix va promoure com a prologuista o com a editor; el novel·lista Andreu Martín, que va rememorar la seva participació en l'estrena d'*El retaule del flautista* a l'Aliança del Poble Nou i va parlar del context i les motivacions que van originar dues obres narratives de Teixidor del gènere negre (o sigui, la novel·la *Marro* de 1988 i el recull *Cromos* de 2000); i, finalment, la filla del dramaturg, Judit Teixidor, que va oferir el retrat íntim de l'escriptor.

En suma, es tracta d'un conjunt estratègic de recerques i testimonis, que per fi ens permeten començar a entendre millor la figura i l'obra de Jordi Teixidor.

Veronica ORAZI
Universit  degli Studi di Torino

AYATS, Aïda / FOGUET, Francesc (ed.) (2021): *La dramaturgia catalana al segle XXI: balanç crític*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 143 p.

Des que la Societat Catalana de Llengua i Literatura (filial de l'IEC) va decidir iniciar un cicle de jornades per valorar críticament el panorama de la literatura catalana actual, els gèneres que s'han tractat, amb rigoros ritme biennal, han estat la poesia (2016), la narrativa (2018) i el teatre (2020).¹ No re-

1. En el moment de redacció d'aquesta recensió, la jornada sobre l'assaig, prevista per al 2022, encara no s'ha dut a terme.